

Ergens in Europa

Oude Toren Puiflijk

Ergens in Europa, tussen de grote rivieren,
in dat stukje land waar
Maas en Waal elkaar bijna lijken
te raken.... daar... jawel:
Puiflijk,
met haar Oude Toren!

Data SIO, NOAA, U.S. Navy, NGA, GEBCO

Image Landsat/Copernicus

Google Earth

Datum van beeldmateriaal: 19-2-2015 48°03'22,64" N 6°46'01,88" O verb: 216 m ooghoogte: 3320,07 km

Puflicke

Puflice

Puflica

Puyflijk

Puflic

Puflick

gevonden in een dam
tussen de tichelgaten
in Westerhout aan de
Kerkstraat en aan de
Scharenburg.

Van Google naar archief. Treffen we Puiflijk daar ook
aan? en hoe? op oude foto's, in oude boeken, in docu-
menten, kaarten en schetsen van vele jaren oud?

Met verschillende schrijfwijzen komen we ons dorpje uit
Maas en Waal tegen. Voor het eerst in een document uit
1127 – maar daarover straks meer.

Toch leefden er al veel eerder mensen in Puiflijk.
De eersten vermoedelijk rond 250 v. Chr. Van hen,
Kelten waarschijnlijk, zijn immers sporen van bewoning

Natuurlijk zag zowel Puiflijk als heel Maas en Waal er toen heel anders uit. Er waren bijvoorbeeld geen dijken, dus de Waal en de Maas hadden vrij spel. Regelmatig stonden grote delen onder water. Door weer en wind werden klei en zand afgezet. Er ontstonden stuifduinen, oeverwal- en komkleigronden, moerrassen. Op zo'n zandduin, een hucht, is Puiflijk ontstaan. Kón ontstaan, want deze natuurlijke verhoging zorgde voor droge voeten voor de eerste bewoners – én mogelijk voor de naam van hun nederzetting:

*'Puf' betekent 'opbolling' in het Duits,
'lijk' betekent zoiets als 'plaats'*

***Puflick, Puiflijk: plaats op
een hoogte***

Rond **1200**,

- terwijl in Amsterdam plannen worden gemaakt voor de Oude kerk,
- in Utrecht voor de domkerk,
- in Nijmegen voor de Stevenskerk,
- in den Bosch voor de voorloper van de Sint-Jan,

Het oude kerkje van Puiflijk, zoals dat er rond 1200 kan hebben uitgezien.

staat op de terp van Puiflijk al een kerkje.

Hoe we dat weten? Nou, dat stond in het oudste document dat we in het archief over Puiflijk zijn tegengekomen: *in 1127 heeft een zekere Herimannus een kerk in Puflicke.*

Jul. o(biit)
prep(ositu
Hermanni
ecclesiam

Van die kerk is niets meer te zien. Toch weten we dat die kerk veertien meter lang was, zeven meter breed, met een koor van vier bij vijf meter, met dikke muren, kleine ramen en een zadeldak.

De stenen van het kerkje waren tweedehands. Afkomstig van een vervallen geromaniseerde villanederzetting op de Drutense Klepperheide.

Op het dak stond vermoedelijk een klokkentorentje voor de luidklokken, die men ter plaatse heeft gegoten.

Herimannus archidiac(onus)
(us) et fr(ater) n(oste)r, de quo ...
i prepositi, qui contulit nobis
in Puflicke

Hoe we dit weten?

In 1981 zijn er opgravingen uitgevoerd op de terp en is een deel van de muren zichtbaar geworden. Ook zijn er een bronssmeltoven en klokmallen teruggevonden.

Die Herimannus, trouwens, was niet de pastoor van Puiflijk. Dat was iemand anders van wie we de naam niet kennen. Herimannus was de baas, de proost van het kapittel van Xanten , onderdeel van het aartsbisdom Keulen. De Puiflijkse parochie is dus onderdeel van dekenaat Xanten en bisdom Keulen – en is dat eeuwenlang gebleven.

In de loop van de veertiende eeuw wordt op de terp de oude, aan Sint Jan de Doper toegewijde kerk, grondig verbouwd en vergroot.

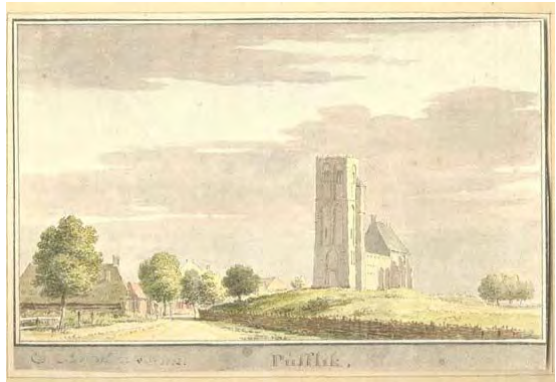
Het oude koor wordt vervangen door een hoger en groter Gotisch koor met grote spitsboogramen en steunberen. Het middenschip, ook wel buik genoemd, wordt ook groter.

En zo rond **1440**,

- terwijl in Tiel de Grote of Sint-Maartenskerk wordt gebouwd,
- in Arnhem de Sint-Maartenskerk wordt vervangen door de Eusebiuskerk,

**wordt in Puiflijk de toren
gebouwd zoals we die nu nog
kennen:**

een Gotische toren met een omtrek van zo'n 6 x 6 meter en 27 meter hoog, van rode baksteen, aan de buitenkant bekleed met tufsteen en een enkele natuursteen en met een achthoekig trappenhuis, tegen de zuidmuur.

De Reformatie

Luther & Calvin

WieWatWanneer?

Het heeft even geduurd, maar ook in Puiflijk is de reformatie en het ontstaan van de Republiek niet ongemerkt voorbij gegaan. Ook in Maas en Waal wordt het protestantisme de officiële religie en komen de kerken van de katholieken in handen van de protestanten (hervormden).

Zo wordt in 1609 ook in Puiflijk de kerk overgenomen door de protestanten. Veel waren dat er niet, want de meeste Puiflijkse waren en bleven katholiek. Daarom kreeg de Puiflijkse dominee ook de Hervormden van Leeuwen onder zijn hoede. Maar ook met hen zal het kerkje op de terp maar krap bezet zijn geweest.

IOHANNES · CALVINVS
ANNO · AETATIS · 54 ·
- R ·

Door al dat gedoe, hebben de katholieken geen kerk meer, ook niet in de andere dorpen. Velen gaan daarom de Maas over, naar Megen, om daar op zondag de mis bij te wonen.

Zo'n 60 jaar later is dat gelukkig niet meer nodig. Door het bouwen van een schuurkerk hebben de katholieken van Puijelijk weer een eigen kerk. Niet officieel, maar toch. Zo kunnen zij in hun schuilkerk in het eigen dorp weer de mis bijwonen, hun kinderen laten dopen, elkaar ontmoeten. De weg waaraan de schuilkerk ligt, wordt *Kerkstraat* genoemd.

De huidige Kerkstraat heet dus Kerkstraat door deze niet meer bestaande schuilkerk en niet door de onlangs gesloten kerk op de hoek van de Van Mekerstraat.

Zo'n 120 jaar doet deze schuil- of schuurkerk dienst en wordt, waarschijnlijk in 1783, vervangen door een nieuw exemplaar. Deze keer vormd als boerderij: het voorhuis pastorie, de deel kerk.

Pas in 1818 kunnen de Puiflijkse katholieken weer een eigen, echte kerk bouwen. Een zgn. waterstaatskerkje weliswaar, maar toch, op de plek van de

voormalige pastorie aan de Van Mekerensstraat. Helaas voldoet deze niet lang. Bovendien wil men een nieuw en waardig godshuis, een échte kerk.

Met geld, centen en stuivers, bijeengeschaapt uit alle hoeken en gaten, wordt deze op de

hoek van de Van Mekerstraat en de Kerkstraat gebouwd. Na een jaar of 5 is het zover: in 1870 wordt de nieuwe kerk in gebruik genomen. Een grootse prestatie voor een dorp als Puiflijk.

In 2018 is er een eind gekomen aan een periode van ruim 140 jaar, waarin lief en leed samen in deze kerk is gedeeld.

Het parochiebestuur van Druten, waar Puiflijk is ondergebracht, verkoopt de kerk. De katholieken van Puiflijk en Druten-Zuid, zeg maar Puiflijk-Noord, moeten opnieuw naar elders.

Een triest eind van een bijzonder tijdperk.

Maar nu, terug naar het kerkje op de terp, terug naar de 17^e eeuw.

De hervormden van Puiflijk en Leeuwen die er kerken, zijn klein in getal. Geld voor

onderhoud is er nauwelijks. Dat gaat natuurlijk niet goed en zo rond 1700 stort het middenschip in. Voor wat betreft ruimte is dat geen probleem: het

koor dat overblijft is groot genoeg en kan zelfs worden opgeknapt.

De gelovigen hebben de toren niet nodig, het dorp wel: als uitkijkpost, vlaggendrager en klokkenluid-

post in geval van brand of dreigende dijkdoorbraak.

Toch komt het uiteindelijk niet goed met de kerk, of wat daarvan over is. De protestantse gemeente van Puiflijk was altijd al erg klein, maar aangevuld

met de protestanten uit Leeuwen weet men het toch lang vol te houden. Maar als er in Leeuwen een eigen protestantse kerk komt, lukt het niet meer. De kerk op de terp raakt steeds verder in verval en wordt verlaten. In 1820 wordt zij afgebroken. Sloopmateriaal wordt gebruikt voor de woning van de dominee aan de Dijk in Boven-Leeuwen.

De toren? – die blijft fier op de terp achter.

Begin 19^e eeuw wordt de gemeente eigenaar en doet de toren een tijdje dienst als opslag voor brandweermateriaal. Daarna staat zij leeg, heeft zij geen enkele functie meer in het dorp, tot op de dag van vandaag. Het enige dat er nog gebeurt, is het plaatsen van een nooddak in 1954 om verder verval te voorkomen. In 1980 wordt dat dak vervangen door het huidige tentdak en de toren gerestaureerd.

**En dan straks, als alles gaat zoals de *stichting*
Oude Toren Puiflijk het zich heeft voorgenomen:**

- op de terp voor de toren een mooi plein met oude lantaarns en in het plaveisel de contouren van de kerk die er eens was
- ook op de terp een kinderspeeltuintje en passende begroeiing
- de toren, beneden geplaveid en multi-functioneel beschikbaar voor dorp en wijk, doordeweeks mogelijk open als stilte-centrum en/of Maria-kapel
- het gewelf en het raam in de toren weer intact
- en helemaal boven in de toren een klokkenstoel met luidklok

De Puiflijkse oude toren, ruim 560 jaar oud: een klinkend, levend monument voor nu en straks.

De oude toren: een band van heden en toekomst met verleden.

Een mooi idee. Over een jaar of twee werkelijkheid?... Helpt u mee?

Hoe? - kijk op onze website. Er zijn vele mogelijkheden variërend van helpen bij gebruik en onderhoud tot geven van een financiële bijdrage.

www.oudetorenpuiflijk.nl

Bron: Cor van den Heuvel: *Mensen op de Hucht.*
Een geschiedenis van Puiflijk

© Stichting Oude Toren Puiflijk

